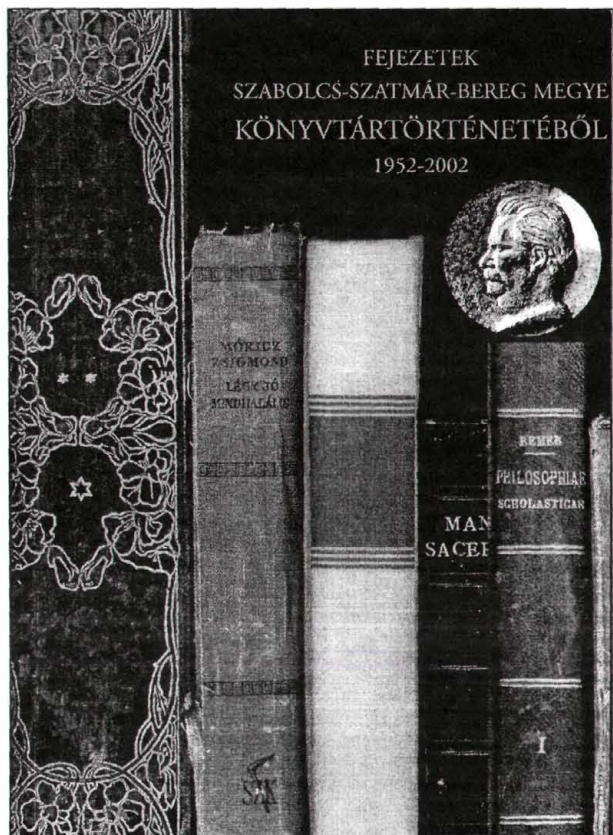

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

2005. november 11-én ünnepélyesen átadták minden használójának, a megyének és a városnak a csodálatosan megújult Móríc Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárat.

Ebből az alkalomból került sor a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei könyvtárak történetét feldolgozó kétkötetes munka bemutatására. Mind az eseményre, mind a nagy mű ismertetésére a közeljövőben sort kerít lapunk.

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

14. évfolyam 11. szám

2005. november

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Fehér Miklós–Somogyi József:** Tájékoztató a Statisztikai Munkabizottság
2004–2005-ben végzett munkájáról 3
- Poprády Géza:** Változások a MÖKKÁ-ban 9
- Horváth Ádám:** Közhasznúsági jelentés a Magyar Közös Katalógus Egye-
sület 2004. évi tevékenységéről 11

Fórum

- Drinóczi Ildikó:** A készülő etikai kódex Háttéranyagáról 14

Műhelykérdések

- Pegán Anita:** Kaposváron szeptemberben 20
- Kripner Veronika:** A mezőgazdasági szakkönyvtár európai uniós
különgyűjteménye 29
- Korompai Gáborné:** Kertész Gyula hagyatéka a debreceni Egyetemi
Könyvtár kéziratrábában 35
- Bada Zoltán:** Szentgyörgyi István hagyatékának jövőbeli szerepe az Ország-
gos Idegennyelvű Könyvtár szolgáltatásaiban 37

Konferenciák

- Török Beáta:** Egyházi könyvtárosok találkozója – Csurgó, 2005 42
- Tóth Andrea:** Hogyan tovább? – Az Országos Dokumentum-ellátási Rend-
szer (ODR) szolgáltatásainak fejlesztése. 5. ODR-konferencia 45
- Kovács Ilona:** Az Amerikai Magyar Alapítvány 50 éves jubileuma 50

Memento

- Arató Antal:** Pillanatkép egy falusi könyvtárról és Lajosékról a '60-as évek
elejéről 53

Könyv

- Nimmer können wir zurück 56
- Mezey László Miklós:** A szépíró könyvtáros 58

From the contents

- Miklós Fehér–József Somogyi*: Information about the statistical data sheet to be used from 2006 (3);
Géza Poprády: Changes in the operation of the national shared catalogue database MOKKA (9)

Cikkeink szerzői

Arató Antal, a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár címzetes igazgatója; *Bada Zoltán*, az Országos Idegennyelvű Könyvtár munkatársa; *Drinóczi Ildikó*, a pécsi Csorba Győző Megyei Könyvtár munkatársa; *Fehér Miklós*, a Könyvtári Intézet osztályvezetője; *Horváth Ádám*, az OSZK igazgatója; *Korompai Gáborné*, a debreceni Egyetemi Könyvtár ny. osztályvezetője; *Kovács Ilona*, az OSZK ny. osztályvezetője; *Kripner Veronika*, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár munkatársa; *Pegán Anita*, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetője; *Poprády Géza*, az OSZK ny. főigazgatója; *Somogyi József*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Tóth Andrea*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Török Beáta*, a Sapientia Hittudományi Főiskola könyvtárosa, az Egyházi Könyvtárak Egyesülése titkára

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyeri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós és Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;
Internet: www.ki.oszk.hu/3k
Közreadja: a Könyvtári Intézet
Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója
Technikai szerkesztő: **Korpás István**
Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest
Felelős vezető: **Freier László**
Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatja a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4440 forint. Egy szám ára 370 forint
HU-ISSN 1216-6804

Tájékoztató a Statisztikai Munkabizottság 2004–2005-ben végzett munkájáról

1. Előzmények

2003-ban megjelent a nemzetközi könyvtári statisztikai szabvány, amely európai norma. Fogalmait, adattípusait, gyűjtési eljárás módjait az Eurostat rendszere, a Libecon is használja. A szabvány hazai adaptációs folyamata azonnal megindult. A fordítás eredményeképpen 2003 decemberében megjelent az *MSZ EN ISO 2789:2003 Információ és dokumentáció. Nemzetközi könyvtári statisztika* című magyar szabvány.

2004-ben a NKÖM Könyvtári Főosztály megbízásából a Könyvtári Intézet munkabizottságot hozott létre abból a célból, hogy a magyar szabvány hazai alkalmazását készítse elő. Tudnivaló ugyanis, hogy a magyar szabvány szó szerinti fordítása a nemzetközinek. Az adaptálás nem teszi lehetővé a szabvány megváltoztatását, a hazai helyzetre való értelmezését, csupán a szakszerű fordítást jelentheti! Minimális mozgásteret a nemzetközi kifejezések esetében biztosít azzal, hogy a szabvány magyarítói a mechanikus tükörfordítástól szükség esetén eltértek, és megpróbálták a kifejezéseket a hazai gyakorlatnak megfelelő tartalmú magyar szakkifejezéssel leírni. De ez semmiképpen nem jelent tartalmi eltérést az eredeti angol nyelvű szabványtól.

A könyvtárak a kötelező statisztikai adatközlést az OSAP (Országos Statisztikai Alapprogram) 1442-es számú statisztikai űrlap kitöltésével teljesítik. A feladat tehát az volt, hogy a munkabizottság tegyen javaslatot az űrlap megváltoztatására az új szabványnak megfelelően.

Mivel az űrlap változtatása valamennyi adatszolgáltató könyvtárat érinti, ezért a munkabizottság összeállításánál törekedtünk arra, hogy az a lehető legszélesebben képviselhesse a szakmát, az adatszolgáltatásban résztvevő könyvtártípusokat. A Könyvtári Intézet 2004 márciusában megkereste szakmai szervezeteket azzal a kéréssel, hogy tagot delegáljanak szakterületük képviselőjére.

2. A munkabizottság megkezdte működését

Levelünkre az alábbi szervezetek reagáltak:

Az EKE, az Egyházi Könyvtárak Egyesülése dr. Berecz Ágnes igazgató asszonyt delegálta a Ráday-könyvtárból.

Az IKSZ, az Informatikai és Könyvtári Szövetség Kiss Gábor igazgatót, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár igazgatóját delegálta.

Az MKE, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Rátkai Erzsébet könyvtárost, a szegedi Somogyi-könyvtár munkatársát delegálta.

A MOKSZ, a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége Wolf Györgyöt, az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet könyvtárosát delegálta.

A delegált tagokon kívül, a Könyvtári Intézet felkérésére további képviselők lettek tagjai a bizottságnak.

A felsőoktatási könyvtárügyet, úgymint a felsőoktatási könyvtárakat, egyszerűsítve a könyvtárosoktatást dr. Murányi Péter főiskolai docens képviseli, aki a Berzsenyi Dániel Főiskola Könyvtár és Információtudományi Tanszékének vezetője.

Vajda Erik könyvtáros az Országgyűlési Könyvtárból mint a szabvány magyarázója, egyben mint szakkönyvtári képviselő vesz részt a bizottság munkájában.

A Könyvtári Intézetet, illetve szakterülete alapján a közkönyvtárakat Fehér Miklós képviseli.

A munkabizottság vezetője, egyben titkári teendőinek ellátója Somogyi József, a Könyvtári Intézet statisztikai szakreferense.

Az NKÖM Könyvtári Főosztályát Haralyi Krisztina könyvtári referens képviseli.

A létrejött munkabizottság működési alapelveit az alábbiakat határozta meg: Törekszik arra, hogy

- a statisztikai adatszolgáltatás során kért adatmennyiség lehetőleg ne nőjön, sőt ha lehet, csökkenjen, ezért javaslata megfogalmazásakor a legfontosabb adatok gyűjtését ajánlja;
- az adatszolgáltatásban a fokozatos átállás biztosított legyen;
- az adatlap egyszerűbb, könnyebben átlátható legyen;
- az átalakuló, folyamatosan változó könyvtári rendszer a statisztika merevebb keretei között hosszú távon tudjon érvényes adatokat szolgáltatni.

3. Elvégzendő feladatok

A fenti elvek alapján a munkabizottság megállapította az elvégzendő feladatokat, és az alábbi „menetrendet” dolgozta ki maga számára:

Első lépés: számba kell venni a statisztikai adatszolgáltatás működő gyakorlata során alkalmazott fogalmakat, eljárásokat, adattartalmakat, és ezeket össze kell vetni az új szabvány fogalmaival, eljárásaival, adattartalmaival. Ehhez el kell készíteni egy olyan táblázatot, mely együtt tartalmazza a működő gyakorlat összes kérdését az új szabvány által felsorolt valamennyi kérdéssel. Ez a táblázat alkalmas arra, hogy szembesüljünk azzal:

- mely kérdések szerepelnek csak a jelenleg alkalmazott adatlapon;
- mely kérdések szerepelnek a jelenleg alkalmazott adatlapon és a bevezetendő adatlapon is, amelyek tehát átfedésben vannak;
- mely kérdések szerepelnek csak a bevezetendő adatlapon, amelyek tehát újak.

Második lépés: az összesített kérdések közül meg kell határozni, hogy melyek elhagyandóak, melyek azonnal bevezetendőek, és melyek azok, amelyek bevezetését a munkabizottság ajánlja, de csak későbbi terminussal, mivel a bevezetéshez a könyvtárak számára felkészülési időt kell biztosítani.

Harmadik lépés: a bevezetésre javasolt kérdések egységes értelmezése. A mérési módszercinek és tartalmának meghatározása.

Negyedik lépés: a bevezetésre javasolt adatlap formájának meghatározása.

Ötödik lépés: a bevezetésre javasolt adatlap és a hozzá tartozó útmutató elkészítése.

Hatodik lépés: a bevezetésre javasolt adatlap elfogadtatása.

Hetedik lépés: a szakma tájékoztatása.

Az első lépésben a munkabizottság elkészítette a már említett összesítő táblázatot, amely 534 lehetséges kérdést tartalmaz (az eddigi gyakorlat szerint 124 kérdésre kellett egy könyvtárnak válaszolnia).

A munkabizottság szembesült azzal, hogy ennyi kérdést nem lehet a statisztikai jelentőtlapon a könyvtárak számára feltenni. Ezért szisztematikusan végigvette a kérdéseket, és szétválasztotta, hogy mely kérdésekkel ne foglalkozzék a statisztika, mely kérdések bevezetését kell halasztani. A szelekció után megmaradó kérdésekből alakult ki az új adatlap.

A tartalom összeállítása során a munkabizottság tapasztalta, hogy:

- az adatmérés magyarországi gyakorlata sokszínű;
- egyes adatok jelenlegi mérése „puha”, összevethetetlen eredményeket produkál, pl.: a tagság az egyik könyvtárban 12 hónapig érvényes, a másikban a tárgyévve, a harmadikban a beiratkozó tanulmányainak végéig (felsőoktatási könyvtárban);
- az egységesítés csakis hosszabb folyamat eredménye lehet. Megfelelő időt kell hagyni arra, hogy az érintett könyvtárak, amelyek eltérő gyakorlattal végzik az adatmérést, a javasolt módszerű adatmérésre át tudjanak állni.

Ezért a munkabizottság öt évre ütemezte a szükséges változtatásokat, az új adattípusok és értelmezések bevezetését. A munkabizottság minden kérdéshez az átállási, tanulási időszakra figyelemmel ezen öt éven belüli bevezetési időpontot javasolt.

A kérdések összeállításában természetesen a legfőbb szempont az volt, hogy a szabvány előírásai érvényesüljenek. Ám latba csett a megválaszolhatóság kritériuma, és a nyert adatok funkcionalitása, használhatósága is a kutatások, elemzések területén.

Így készült el a munkabizottság javaslata a bevezetésévére (2006) szóló adatlap tartalmára.

4. Hogyan nézzen ki az új adatlap?

A munkabizottság úgy ítélte meg, hogy érdemes e vonatkozásban is javaslatot tennie. Ha a statisztikai adatszolgáltatás történetét visszaidézzük, akkor emlékeztünk arra, hogy valamikor külön adatlapon jelentettek az eltérő típusú könyv-

táruk. Ebben az a célszerűség húzódott meg, hogy a könyvtártípus sajátosságait figyelembe vevő adatkört lehetett mindenkinek feltenni. Hátrány volt ugyanakkor, hogy nem biztosította a valamennyi könyvtárra érvényes adatokat. Később vezette be az OSAP az egységes formájú és tartalmú adatlapot, amely minden könyvtárra érvényes volt, és ami lehetővé tette az adatok országos szintű gyűjtését, felhasználását. De ezzel az a hátrány járt együtt, hogy bizonyos kérdéseket csak bizonyos adatszolgáltatóknak kellett kitöltenie (pl. az ellátórendszerre vonatkozó kérdések). bizonyos kérdésekre az adott könyvtártípusnak megfelelő számbavételi eljárást követő válaszok érkeztek, azaz nem egészen ugyanazt válaszolta az egyik könyvtár, mint a másik, bár ugyanarra a kérdésre válaszolt, illetve bizonyos kérdésekre egyszerűen nem válaszoltak az adatszolgáltatók, azaz gyakori volt a nemleges válasz, a kitöltetlen mező. Persze ebben az esetben sem lehetett eldönteni, hogy feledékenységéből maradt el az adatközlés, vagy azért, mert nem tudott az adatközlő válaszolni.

Nos, mindezeket a problémákat a munkabizottság egy új, az előzőekben alkalmazott két megoldás kombinációjával létrejövő adatlappal kívánta csökkenteni, sőt reményei szerint megszüntetni. A munkabizottság azt javasolta, hogy maradjon az egységes adatlap, de könyvtártípusra specializált melléklapokkal kiegészítve. Az egységes főlapon csak olyan kérdések szerepelnek, amelyekre minden könyvtár tud válaszolni, például címadatok, forgalmi adatok, leltári adatok. A melléklapok közül viszont minden könyvtár csak azt tölti ki, amelyik rá vonatkozik. Így elkészült a közkönyvtári, a térségi ellátást végző könyvtári és a szakkönyvtári melléklap. A melléklapok száma növelhető, így reméljük, hogy előbb-utóbb bevezethető lesz az iskolai könyvtári tevékenység mérését célzó iskolai könyvtári melléklap is.

Ezzel a megoldással elértük, hogy:

- minden könyvtár a lehető legkevesebb számú adat szolgáltatására legyen kötelezett;
- minden könyvtár a saját tevékenységét legjobban reprezentáló adatokat közzölje;
- összevethető országos adatok álljanak rendelkezésünkre;
- könyvtártípusokra, könyvtári tevékenységre vonatkozó sajátos adataink is legyenek.

5. „A puding próbája az evés”

A fenti szempontok és leírt folyamatok révén kialakított kérdőívet a munkabizottság 2005 júniusában próbakitöltésnek vetette alá. Megkértünk könyvtárakat, hogy legyenek segítségünkre egy, a valóságot imitáló statisztikai adatközlésben. Arra kértük a kollégákat, hogy az új adatlapot a mellékelt kitöltési útmutató segítségével a 2004. évi adatoknak megfelelően töltsék ki. Arra voltunk kíváncsiak, hogy

- a bevezetendő adatlap valamennyi kérdése értelmezhető-e, kitölthető-e?
- a kitöltés során találkozunk-e eltérő adatképzési gyakorlattal, értelmezési problémával?
- van-e valamilyen észrevétele a kitöltőnek az adatlappal összefüggésben?

A reprezentatív véletlenszerű próbakitöltés tapasztalatait az alábbiakban összegezzük:

- Az adatközlők valamennyi feltett kérdést értelmezték, és valamennyi kérdésre választ tudtak adni.
- A problémák ugyanazok, mint a korábbi kérdőívek esetében. Ezért a könyvtárakat programszerű, módszeres, folyamatos „adatközlőképzések” keretében fel kell készíteni a statisztika kitöltésére. Továbbképzéseket kell tartani a fogalomértelmezések és az adattípusok egységesítése, a szabványos adatképzési gyakorlat megtanulása céljából. A kitöltési útmutató mankó, jó mankó, de csak annak, aki a statisztikai rendszer lényegével, elveivel és módszereivel tisztában van.

6. Az új adatlap

A munkabizottság a tesztkitöltés tapasztalatait is figyelembe vevő adatlapjavaslatát a NKÖM Könyvtári Főosztályára terjesztette fel, amely azt elfogadta.

A Könyvtári Főosztály által elfogadott adatlapot ezután betervezte a kulturális statisztikáért (benne a könyvtári statisztikáért felelős) NKÖM Informatikai Főosztályára, amely azt 2005. július 31-én szintén elfogadta.

Ez azt jelenti, hogy a könyvtárak 2007-ben, a 2006. évi tevékenységükről már az új adatlapon fognak számot adni. Egy évünk van tehát az új adatlap bevezetésére.

Munkabizottságunk kibővített ülés vagy ülések keretében, erre az alkalomra felkért szakmai konzulensek jelenlétében kívánja véglegesíteni az útmutatót, a fogalommagyarázatokat, az adatszolgáltatói köröket és a kérdőív nyomdai megjelenési formáját. A végleges formáját elnyert adatlapot 2005 végén mintaként megkapják a könyvtárak, hogy 2006-ban folyamatosan gyűjthessék az adatokat, amelyeket 2007 januárjában a 2006-os évre vonatkozóan kérdezni fog az Országos Statisztikai Alaprogram, az OSAP.

7. Mi az új az új adatlapon?

Adatlapszerkezet, adatlaptartalom

Az adatlap több részből áll. Az első részt, a főlapot valamennyi jelentő könyvtárnak ki kell töltenie a legkisebb települési könyvtártól az OSZK-ig úgy, mint eddig is. Eltérés a korábbiakhoz képest, hogy szigorúan érvényesül az egységesség elve, azaz nem tesz föl olyan kérdést, amelyre bármelyik könyvtár ne tudna érdemben válaszolni.

A további részek (melléklapok) kiegészítik az első részt három csoportba osztva a könyvtárakat: az ún. közkönyvtári körbe, az ún. szakkönyvtári körbe, valamint a térségi ellátást végzők körébe. A melléklapokon a három csoport olyan további kérdéseket is kap, amelyek az adott könyvtártípusra (ellátási formára) leginkább jellemzőek.

A közkönyvtárak melléklapját a következők töltik ki: minden közkönyvtár a legkisebb települési könyvtártól a nagyvárosiig, ide értve a TEMI-könyvtárakat és a munkahelyi közművelődési könyvtárakat is.

A szakkönyvtárak melléklapját a szakkönyvtárak, köztük a nemzeti könyvtár, a felsőoktatási és más intézményi szakkönyvtárak töltik ki.

A más településeket is ellátó könyvtárak melléklapját pedig az ezen (KSZR, mozgókönyvtári) ellátásban résztvevő, szolgáltató könyvtárak töltik ki.

Néhány könyvtár, így a megyei könyvtárak, a megyei jogú városok könyvtárai és néhány nagyobb városi könyvtár mind a köz-, mind a szakkönyvtári melléklap kitöltését el kell, hogy végezze. Ennek indoka, hogy regionális feladatot (is) és bizonyos szakkönyvtári funkciókat (is) ellátnak (pl. helytörténet). További indok, hogy a megyei könyvtárak egyben ODR-szolgáltatók is. Ugyanakkor a nagyobb városi könyvtárak bevonását indokolja a földrajzi helyzetük (regionális szerepkör) és az, hogy igen sokszor közép- és felsőoktatási feladatokat is kénytelenek átvállalni. Természetesen amennyiben egy könyvtár KSZR szolgáltatást is ellát, úgy a más településeket is ellátó könyvtárak melléklapját is ki kell töltenie.

A munkabizottság javaslata a regionális városi könyvtárak körére: Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa, Sopron, Baja, Balassagyarmat, Cegléd, Esztergom, Fehérgyarmat, Gyöngyös, Pápa, Sárospatak. Szentgotthárd városi könyvtárai.

A melléklapok között találhatunk egy továbbit, amelyet a köz- és szakkönyvtári körnek kell kitöltenie, de csak ötévente. Az ezen a melléklapon feltett kérdések ugyanolyan fontosak, mint az éves ciklikusságúak, de valójában csak hosszabb időszak kumulált adataként nyújtanak értelmezhető információt. Ilyen a törlések száma (az, hogy egy-egy évben egy könyvtár vont-e ki az állományából, esetleges) és a nemzetközi kiadványcsere kérdése.

Határidő

A munkabizottság javasolja a jelentés visszaküldési határidejének március 31-ére módosítását. Okok: a pénzügyi év ekkor zárul, az előző évet az államháztartási törvény szerint eddig kell lezárnia a fenntartónak; ez előtt hivatalos adatot tulajdonképpen nem követelhetünk. A gyakorlat megmutatta ennek igazságát. Az érdekeltésgnövelő támogatásra beadott igazolásban szereplő állománygyarapítási adat gyakran nem egyezik meg a statisztikában (két hónappal korábban!) jelentett adattal.

Kihagyott kérdések

Elmaradt a korábban gyűjtött, de valójában érdektelen adat: a fenntartó neve. Elmaradt az értelmezhetetlen „digitális kurrens időszaki kiadványok hozzáféréseinek (a licencek) száma”. Elmaradt a funkcióatlan előző évi állomány, a külföldi kiadású és az időleges megőrzésű kurrens időszaki kiadványok kérdése. Elmaradtak a legpuhább, legkevésbé megbízható források az állománygyarapításra fordított összeget kivéve. Ez utóbbit is csak egy összegben (az eddigi részletező bontások nélkül) kell közölni. Egyszerűsödött (egyben a szabványhoz is igazodott) a személyzetre vonatkozó kérdéssor. Elmaradt a forgalmi adatok közül a kölcsönzési alkalmak száma, ezt a szabvány nem használja.

A főlapon megjelenő új kérdések

Új a szolgáltatóhelyek és az alapterület részletezése, a szolgáltató közönség lélekszáma, az üléshelyek száma. Új a kölcsönözhető állomány és az aktív használók adata, a könyvtári internethasználatok száma, a távhasználatok bontása. A

kölcsönzött dokumentumok értelmezésében megmaradt a régi, de beemelődött az új, a helyben kölcsönzés adata is. Új a rendezvények részletes adata is. További újdonság a nyitvatartási napok száma a tárgyévben, a szolgáltatások felsorolása és a részletesebb állományadat.

A melléklapokon megjelenő új kérdések

A közkönyvtári mellékapon új az állomány és a gyarapodás tartalmára történő rákérdezés, ennek célja a szabvány előírásaihoz való közelítés, valamint az érdemleges tartalmi feltárás. Új a gyermekirodalmi állomány nagyságát firtató kérdés. Formai változás, de fontos az AV-dokumentumok szétbontása. Gazdagítja tudásunkat a könyvtárhasználókról az érvényes regisztrációval rendelkező használók kor szerinti csoportosítása. Új a szolgáltatások felsorolásában a tipikusan közkönyvtári szerep, a nemzetiségi ellátás, a közhasznú és a helyismereti információ. A gyermekek könyvtárhasználatára csak ezen, a közkönyvtári mellékapon kérdez rá az adatlap.

A szakkönyvtári mellékapon új az állomány és a gyarapodás tartalmára történő rákérdezés, ez lényegében az ETO szakfelosztását követi. A kérdéssorban megjelennek a szabvány által annyira preferált elektronikus dokumentumok. Új az AV-dokumentumok szétbontása, a könyvtár kiadványainak száma, a restaurált, valamint a könyvtár által digitalizált dokumentumok száma.

A más településeket is ellátó könyvtárak melléklapja teljesen új. Az ellátás formájáról és tartalmáról kell ezen a mellékapon – csak felsorolás szintjén – számot adni.

Fehér Miklós–Somogyi József

Változások a MOKKÁ-ban

A Magyar Közös Katalógus Egyesület ez évi két közgyűlésén fontos változásokról hozott döntést. A változások egyrészt a célokat, feladatokat érintik, másrészt – az előbbiekkal összefüggésben – szervezeti kérdéseket jelentenek.

A célok és feladatok három területen bővültek:

1. A minisztérium Könyvtári Főosztályának kívánságára a MOKKA a jövőben az Országos Dokumentumellátó Rendszer központi katalógusaként is működni fog.
2. A közös katalógus építése a régi nyomtatványok feldolgozására is ki fog terjedni, létrehozzák ennek adatbázisát is.
3. A MOKKA támogatja az Erdélyi Közös Katalógus (EKKA) létrehozását.

A szervezeti változások szintén bővülést jelentenek:

1. Az eredetileg tizenhat, jelenleg (a BME–OMIKK összeolvadásból következően) tizenöt alapító könyvtáron kívül további könyvtárak lehetnek a MOKKA Egyesület tagjai.

2. Módosul az egyesület szervezeti rendje: az eddigi szervek – közgyűlés, elnökség, szakbizottság, felügyelő bizottság – a *tagozat* formációval bővül. konkrétan a Régi Nyomtatványok Tagozattal, rövidebb nevén: MOKKA-R tagozattal.

Az ODR katalógusfunkció lehetőségéről már a múlt évben készült egy megvalósíthatósági tanulmány. Ennek megvitatása, aktualizálása után és alapján, a közgyűlési döntést követően kezdődhet meg a MOKKA- és ODR-adatbázis összevonása. 2004 folyamán 19 könyvtár nyert NKA-pályázaton, vállalva egyben azt is, hogy feltölti a MOKKA adatbázisába. A pályázati feltételek között szerepelt a MOKKA-kompatibilitás feltételeinek megteremtése. Mivel a kiírás előtt nem kérdezték meg a MOKKA illetékeseit a MOKKA-kompatibilitás követelményeit illetően, az egyesület is csak ebben az évben foglalkozott e kérdéssel. Végül is – technikai kérdésről lévén szó – azt a döntést hozta az egyesület közgyűlése, hogy a MOKKA-kompatibilitás konkrét feltételeit a MOKKA honlapjára fel kell tenni. (A honlap aktualizálása e cikk leadásának időpontjáig még nem történt meg, de az illetékesek szerint rövidesen meglesz.) A MOKKA Egyesület – az ODR-ben, illetve a MOKKA-R tagozatban vállalt szerepüktől függően – a MOKKA szempontjából következő típusú könyvtárakkal bővíthet: törzskönyvtár, partner könyvtár, résztvevő könyvtár, illetve muzeális gyűjteménnyel rendelkező törzskönyvtár, muzeális gyűjteménnyel rendelkező partner könyvtár, muzeális gyűjteménnyel rendelkező résztvevő könyvtár. A feltételeket a MOKKA Egyesület alapszabálya, illetve a MOKKA-R tagozat ügyrendje tartalmazza. (A módosított alapszabály szintén a honlapon lesz olvasható, de amíg fel nem kerül, a MOKKA titkárságától a *poprady@oszk.hu* címről kérhető az elküldése.)

A MOKKA-R Tagozat tagkönyvtárai a muzeális gyűjteménnyel rendelkező könyvtárak lehetnek, de a MOKKA-R tagság nem jelent automatikusan teljes jogú MOKKA tagságot. A MOKKA-ba történő felvételtől, csakúgy mint a többi könyvtár esetében is, kérelemre a MOKKA Egyesület közgyűlése dönt. A MOKKA-R tagozat ügyrendje nem része az egyesület alapszabályának. A tagozattal kapcsolatos ügyekben – amíg az információk meg nem jelennek a MOKKA honlapján, a tagozat projektvezetője, Hegyi Ádám tud tájékoztatást adni (*hegyi@bibl.u-szeged.hu*).

Az EKKÁ támogatása szakmai tanácsadói szerepet, a know-how átadását jelent. Szervezeti változást igénylő vonzata nincs.

A MOKKA Egyesület 2004. évi tevékenységéről az egyesület közhasznúsági jelentése számol be.

Poprády Géza

Közhasznúsági jelentés a Magyar Közös Katalógus Egyesület 2004. évi tevékenységéről

a) Számviteli beszámoló

„A számviteli törvény szerinti egyéb szervezetek közhasznú egyszerűsített beszámolója 2004 év” a közzétett beszámolóban nem szerepel. Megtekinthető a Magyar Közös Katalógus Egyesület (MOKKA Egyesület) irattárában [KV2005/32 (IV. 7.) sz. irat].

b) Költségvetési támogatás felhasználása

A MOKKA Egyesület 2004-ben nem kapott költségvetési támogatást.

c) A vagyon felhasználásával kapcsolatos kimutatás

2004. I. 1-jei nyitó:

Bank:	4 692 197
Nyitó vagyon:	4 692 197

Bevételek:

ABN Amro bankszámla kamata:	6 308
Tagdíj:	255 000
Diszkont kincstárjegy árfolyam:	348 819
Bevételek összesen:	610 127

Kiadások:

Anyagjellegű szolgáltatások	
KURÁTOR Kft. könyvelési díj	238 750
Könyvtári tevékenység, domain név	755 000
Bankköltség	53 139
Késedelmi pótlék	1 000
Reprezentáció	26 475
Összesen	1 074 364

Bérjárulék

Költségvetési befizetési kötelezettség (eho, madó egbj.)	8 000
Kiadások összesen:	1 082 364

Követelések:	0
Kötelezettségek:	0

2004. XII. 31-ei záró adatok:

Nyitó:	4 692 197
Bevételek:	610 127
Kiadások:	1 082 364
Záró összesen:	4 219 960

2004. XII. 31-ei záró pénzállomány:

Diszkont kincstárjegy 2005. III. 23.	3 622 174
Bank	597 786
Összesen:	4 219 960

d) Cél szerinti juttatások kimutatása

Céltámogatást a MOKKA Egyesület 2004-ben nem kapott.

e) Központi költségvetési szervtől, elkülönített állami pénzalaptól, a helyi önkormányzattól, a kisebbségi települési önkormányzattól, a települési önkormányzatok társulásától, az egészségbiztosítási önkormányzattól és mindezek szerveitől kapott támogatás mértéke

A MOKKA Egyesület a felsorolt szervektől, alapoktól, önkormányzatoktól 2004-ben nem kapott támogatást.

f) A közhasznú szervezet vezető tisztségviselőinek nyújtott juttatások értéke, illetve összege

A MOKKA Egyesület választott vezető tisztségviselőinek sem pénzbeli, sem természetbeli juttatást nem adott 2004 folyamán.

g) A közhasznú tevékenységről szóló rövid tartalmi beszámoló

1) A MOKKA 2004–2005. évi fejlesztései

A 2003. év végén történt adatbázishiba után szükséges volt az eddigi koncepció felülvizsgálata. Ennek eredményeképpen két alapvető változást hajtottunk végre a rendszeren:

- a duplumellenőrzés megváltoztatása,
- a rekordok felülírhatóvá tétele.

Újra bekértük a tagkönyvtárak rekordállományát és új adatbázist építettünk. Ezzel párhuzamosan kidolgoztuk a mentések új rendszerét: egyrészt új beállításokat eszközöltünk a MOKKA tükörszerverén, és így meghibásodás esetén át tudja venni a keresési funkciókat a hiba megisméltése nélkül, másrészt biztosítottuk az üzemszerű működés során feltöltésre kerülő rekordok folyamatos mentését egy külön tükörszerveren.

A múlt év során az NIIF kérésére szükségessé vált a rendszer migrálhatóságának kidolgozása az NIIF linuxos clusterére (a SUN szerver más feladatokat kap). Ez a teljes rendszert érinti: az adatbázis migrálhatóságát Oracle adatbázis-kezelőbe, a rendszer migrálhatóságát linuxos környezetre.

A múlt év során mindezeket a változtatásokat végrehajtottuk és teszteltük. Közben a MOKKA adatbázisa folyamatosan elérhető és használható volt. (A statisztikai adatokat a következő címen lehet találni: <http://www.niif.hu/webalizer/www.mokka.hu/>.)

Az éles átállítás 2005 során történik meg a következő lépésekben:

- a) az adatbázis „belső” duplumellenőrzésének befejezése,
- b) a rekordok felülírhatóságának és az új on-line duplumellenőrzésnek éles tesztelése két Corvina-könyvtár (DEENK és SZTEEK) részvételével,
- c) a linuxos migráció kivitelezése,
- d) üzemszerű feltöltések elindítása két lépésben: először a Corvina könyvtárak automatikus feltöltésének indítása, majd a többi könyvtárá a MOKKA rendszergazdájának személyes részvétele mellett.

2) MOKKA-bővítések kivitelezése

2004 során az NKA-pályázaton 19 könyvtár nyert, ezzel egyben vállalta a MOKKA-feltöltést is. A pályázatok megvalósítása elkezdődött. Ez a következő feladatokat jelenti a MOKKA-projekt számára:

- a nyertes könyvtárak által vásárolt rendszer MOKKA-kompatibilitásának ellenőrzése egy újonnan létrehozott tesztadatbázison,
- az exportok betöltése az éles adatbázisba,
- az üzemszerű feltöltések beállítása.

Ugyancsak ebben az évben kerül sorra az OSZK Könyvtári Intézet és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárai anyagának a betöltése, valamint az OSZK retrospektív rekordok betöltése is (utóbbi kb. 400 ezer rekord). Ezt ütemezve, a többi feladat mellett fogjuk elvégezni.

2004 év végén elkezdjük a MOKKA know-how kiterjesztését az Erdélyi Közös Katalógus megvalósítása érdekében.

3) MOKKA és ODR

A NKÖM kifejezett kérésére elkezdjük kidolgozni a MOKKA- és az ODR-adatbázisok összeolvasztását. A megvalósíthatósági tanulmány több mint egy éve elkészült, jelenleg az aktualizálása folyik. A DEENK és az E-Corvina Kft. szakembereivel együtt az a javaslatunk, hogy az összeolvasztás előtt két műveletet kell elvégezni:

- a VOCAL/ODR adatbázison az újonnan kidolgozott duplumszűrést el kell indítani
- pontosan ki kell dolgozni az ODR lelőhelyadatok MOKKA-adatbázisba való betöltésének optimális módszerét.

A két adatbázis összeolvasztása csak ezután lehetséges, legkorábban 2005 második félévében lehetne elkezdni.

Horváth Ádám